

MUSEUM

Ons' Lieve Heer
op Solder

51

't Haantje

't Haantje 51, februari 2018 Nieuwsbrief van Museum Ons' Lieve Heer op Solder
Oudezijds Voorburgwal 38-40 1012 GD Amsterdam www.opsolder.nl

130 jaar Museum!

Op 24 april vieren dat Museum Ons' Lieve Heer op Solder 130 jaar bestaat. Voor alle duidelijkheid, de zolderkerk is een paar honderd jaar ouder. De tweeledigheid in het gebruik van het monument; gebouwd als verborgen katholieke kerk en na 225 jaar ingericht als museum, vind ik boeiend. Het vertelt ons over de maatschappelijke verhoudingen tussen protestantse en katholieke Amsterdammers in de 19de eeuw.

In die tijd hielden rijke burgers zich bezig met kunst en cultuur, in Amsterdam werden diverse culturele instellingen geopend zoals het Concertgebouw, Artis en natuurlijk het Rijksmuseum. Er ontstond een welgestelde katholieke elite met eigen scholen en clubs. Passend in dit tijdsgewricht had de rector van het Begijnhof, Bernard Klönne, het idee om een collectie op te bouwen rondom het katholieke verleden van Amsterdam. In de "Historische Kring" werd verzameld, gekocht en vergaderd en een jaar later komt ter sprake of niet voorkomen kan worden dat de kerk, genaamd "Haantje Hoekssteeg", zou worden gesloopt. Na heel wat inspanningen wordt het complex gekocht en wordt een verborgen gebedshuis de eerste culturele instelling voor katholieke Amsterdammers. Een teken van emancipatie en bewustwording.

En dan is het nu 2018! Amsterdam is booming als culturele bestemming. Ook Museum Ons' Lieve Heer op Solder heeft een groeispurt gemaakt en beweegt mee met de vraag van meer dan 100.000 bezoekers. Het museum opende in 2015 een extra gebouw. In het nieuwe deel van het museum leggen we verbanden naar de hedendaagse maatschappij. De geschiedenis van het museum als instituut zet mij aan het denken over de verzuiling die vanuit de burgerlijke emancipatie volgde en die een flink stuk van de 20ste eeuw kleurde. Welke sporen van verzuiling zitten er nog in ons denken? En hoe ontsluiten wij als museum van katholiek erfgoed het verhaal voor alle Amsterdammers? Een boeiende gedachte die mij opnieuw overtuigt dat erfgoed van belang blijft als je de vragen kunt blijven stellen.

Birgit Büchner

Directeur Museum Ons' Lieve Heer op Solder

De wereld kijkt goedkeurend mee Samenwerking met Unesco Nederland

Foto: Les Adu

Initiatieven als Voices of Tolerance van Museum Ons' Lieve Heer op Solder zijn hard nodig, zegt Andréé van Es, voorzitter van de Nederlandse Unesco-commissie. "Als je ze verwaarloost, weet je zeker dat het een stuk slechter gaat."

Het onderwijsprogramma Voices of Tolerance staat onder patronage van Unesco Nederland. Andréé van Es legt uit wat dat inhoudt. "Unesco is een sterk merk, een wereldmerk. Als je dat merk mag gebruiken, dan weet je dat de wereldgemeenschap als het ware goedkeurend toekijkt. Je kunt het beschouwen als een soort keurmerk." De VN-organisatie voor onderwijs, wetenschap en cultuur zet zich in voor ontwikkeling van universele waarden en verbetering van de leefomstandigheden van alle mensen ter wereld. Ze is daarmee, in de woorden van Van Es, een belangrijke soft power in de wereld. "Niet met harde middelen of met macht, maar juist door het woord en door ideeën proberen we de wereld te veranderen, vanuit de gedachte dat we allemaal baat hebben bij diversiteit en respect voor elkaar."

Aangewezen plek

In het onderwijsprogramma reflecteren leerlingen met elkaar op actuele thema's zoals verdraagzaamheid, tolerantie en vrijheid. Wat is de actuele waarde van vrijheid en (religieuze) tolerantie? Hoe verhouden die twee zich tot elkaar? Samen met het museum en mensen uit de wereld van comedy, rap en mode gaan leerlingen van het vmbo op zoek naar

Merkbaar effect

De effecten van dergelijke initiatieven zijn weliswaar niet meetbaar of direct merkbaar. Maar, stelt de Nederlandse Unesco-voorzitter, "als je ze verwaarloost, weet je zeker dat het een stuk slechter gaat. Dan ontstaat er onbegrip en onvrede, dan dreigt polarisatie: iedereen trekt zich terug in zijn eigen bubbel en groepen sluiten de deur voor elkaar. Je zult dus altijd dit soort activiteiten moeten blijven ontplooiën. Je kunt nooit zeggen: nu is het klaar."

Het gesprek moet dus steeds gevoerd worden, juist met jonge mensen. "De jongeren die nu in Amsterdam leven, zullen straks de stad maken. Dus leer alsjeblieft nu dat het heel normaal is dat er zo veel verschillen zijn. Leer daar gewoon mee omgaan; kijk er niet gek van op. Ook als je het ernstig oneens bent met elkaar, ook als de ander een levensstijl heeft die je misschien zelfs verafschuwt, zul je met elkaar het gesprek moeten voeren om vreedzaam te kunnen leven in de stad."

Open levenshouding

Wat geldt voor het onderwijsprogramma, gaat ook op voor het programma dat het museum op 16 november, de Internationale Dag van de Tolerantie, voor de tweede keer organiseerde. Andréé van Es was er beide keren bij. Wat haar opviel, is dat tolerantie voor veel mensen ook "een moeilijke klank" heeft gekregen. Van Es: "Alsof er ongelijkheid uit het woord spreekt: ik verdraag jou, ik tolereer jou wel, maar omdat ik je misschien toch een beetje minder vind dan mezelf. Alsof de meerderheid een minderheid gedooft. Als dat de suggestie is, dan hebben we nog een lange weg te gaan. Het gaat om échte gelijkwaardigheid, om een wederzijdse verantwoordelijkheid. Dat vraagt per definitie om een open levenshouding. Van iedereen."

Foto: Les Adu

Afscheid voorzitter Maarten Elsenburg Een prettige katholieke sfeer

Alle lof die Maarten Elsenburg kreeg toegezwaaid bij zijn afscheid als voorzitter van het bestuur van Museum Ons' Lieve Heer op Solder voelde ook wel een beetje ongemakkelijk. "Zeker de helft van wat mij werd toegedicht, was voor Judikje Kiers bestemd. We hebben het met z'n tweeën gedaan", zegt hij over restauratie en uitbouw van het museum die tijdens zijn periode als voorzitter tot stand kwamen.

Ruim twaalf jaar was Maarten Elsenburg (67) voorzitter. Een jaar of vijf, zes voordat hij die functie kreeg, was hij bestuurslid. Maar zijn betrokkenheid bij het museum dateert van veel langer geleden. In de jaren tachtig van de vorige eeuw was hij bestuurslid van de vriendenstichting, die toen nog los van het museumbestuur opereerde. Hij heeft dus heel wat jaren met het museum achter de rug en werd voor zijn verdiensten door burgemeester Jos Wienen van Haarlem geridderd in de Orde van Oranje-Nassau.

Verzamelbak

Onder Elsenburgs voorzitterschap voltrokken zich grootse veranderingen in het museum. "Van een verzamelbak van kerkelijke kunst ontwikkelde het zich tot een modern museum, met aandacht voor kunststromingen en maatschappelijke vragen. Gevestigd in twee bijzondere gebouwen, met een professionele organisatie die geleid wordt door een manager en niet - zoals vroeger - door een conservator." Voor die ontwikkeling wijst Elsenburg meteen naar directeur Judikje Kiers die hij als bestuurslid in 2001 aannam en die begin vorig jaar naar het Amsterdam Museum verhuisde. "Zij had de contacten in de wereld van de kunst en de overheid, men kende háár. Wie kende Maarten Elsenburg? Nou ja, ik had contacten in de katholieke hoek en met de vermogensfondsen. En ik moest als voorzitter van het bestuur de boel coördineren en de juiste momenten uitkiezen om bepaalde voorstellen erdoor te krijgen. Dat is allemaal aardig gelukt. We hebben enorm geboft met een heel goed team."

Verknocht

"Ik ben verknocht aan het museum", zegt Elsenburg. Dat heeft, benadrukt hij, niets met nostalgie te maken, een verlangen naar het Rijke Roomse Leven dat hij uit zijn jeugd kent. Maar hij vindt in de Soldervieringen in het museum wel iets terug van de prettige en ruimhartige katholieke sfeer waarin hij opgroeide. "Aan de ene kant verbonden met de wortels van het geloof, aan de andere kant het allemaal ook een beetje kunnen relativeren. In het huidige gepolariseerde katholieke klimaat mis ik dat enorm. Ik heb heimwee naar de tijd dat de ramen wijd werden opengezet en de kerk met de tijd mee ging. Zo ging in de jaren dat hij bestuursvoorzitter ook het museum met zijn tijd mee. Elsenburg vindt het prachtig dat de maatschappelijke discussie over tolerantie er nu volop gevoerd wordt. In zijn afsluitende speech verwees hij daarnaar. "Misschien is het begrip tolerantie zelfs niet genoeg, en moeten we kijken naar de vorm van tolerantie: is die opgelegd of komt die werkelijk van binnenuit? Zit de verdraagzaamheid ook echt in onze botten?"

Foto's: Caro Bonink

"Ik wil iedereen hartelijk bedanken die aanwezig was bij het prachtige afscheid, waardoor ik met mijn gezin een onvergetelijke dag heb gehad. Museum Ons' Lieve Heer op Solder, bedankt voor de organisatie"

Aldus Maarten Elsenburg.

Op Solder x Museumnacht

Nieuwe blikken, andere taal'

Hoewel de Museumnacht al voor de zeventiende keer werd gehouden, was de jongste editie van begin november voor Museum Ons' Lieve Heer op Solder een heel bijzondere. Met het minifestival Op Solder x Museumnacht koos het museum voor "een nieuwe en spannende aanpak", zegt directeur Birgit Büchner.

Tijdens de Museumnacht openden 54 Amsterdamse musea - tot 2 uur 's nachts - de deuren. Op hun programma's stonden korte rondleidingen, speciale exposities en andere activiteiten om een jong en divers publiek te trekken. "Vrolijk activisme" noemde NRC Handelsblad het. Museum Ons' Lieve Heer op Solder deed daar enthousiast aan mee. Het was de krant opgevallen dat tijdens de Museumnacht ook millennials de weg naar de oude zolderkerk wisten te vinden. "Dat was ook precies de bedoeling", schetst Birgit Büchner. De nieuwe curator cultuur en maatschappij Marian Duff had acht kunstenaars en vormgevers gevraagd nieuw werk te maken voor het museum. Vraag aan hen was om te reflecteren op tolerantie en diversiteit en het erfgoed van het museum: "Wat is de relevantie van de oude huiskerk voor de moderne mens? Hoe zou je die kunnen vastleggen in een kunstwerk?"

Transgenders

Het leverde een waaier aan kleurrijke kunstwerken op, van grafisch werk tot modeontwerpen, die tijdens de Museumnacht stonden opgesteld in beide huizen van het museum. De favoriet van directeur Birgit Büchner was een jurk - ontworpen door wie? - "die bij de eerste aanblik nogal historisch aandoet, maar als je het kledingstuk of kunstwerk nader bekijkt zie je dat het van

heel moderne, eigentijdse materialen is gemaakt. Het toont de 180 nationaliteiten die in Amsterdam wonen. Een heel gelaagd en creatief kunstwerk, dat we misschien wel in onze collectie opnemen." Ook de andere kunstenaars maakten prachtig werk. Zoals Julia Kiryanova, die een serie portretten van transgenders schilderde. En Hester Gersonius, die een klassiek ogend borduurwerk maakte, maar met een heel eigentijdse boodschap. "Zo'n werk dat een soort kortsluiting kan geven", zegt Büchner. "Zo heeft iedere kunstenaar zijn of haar eigen spanningsveld opgezocht, vanuit heel verschillende invalshoeken."

Flamboyant

Ook de keus voor de rondleider langs deze nieuwe kunstwerken getuigde van een andere aanpak. Het museum had daarvoor Aynouk Tan gevraagd. "Geen traditionele rondleidster, geen museumdocent of museummens, maar een modejournaliste die zich heel actief bezighoudt met identiteit en de vraag hoe je die identiteit uit."

Flamboyant gekleed en vol enthousiasme leidde Aynouk Tan de jonge bezoekers door het museum. "Een pamflet van een tegenbeweging" noemt de museumdirecteur haar. "Als zij zin heeft om een grote bloem op haar hoofd te zetten, dan doet ze dat. Maar voor ze het weet, krijgt ze er een hoop commentaar op. Het maakt duidelijk dat er veel draden lopen tussen identiteit, cultuur en verdraagzaamheid, iets wat heel goed aansluit bij ons onderwijsprogramma Voices of Tolerance."

Comfortzone

"Zo werd de Museumnacht", zegt Birgit Büchner, "een startschot voor een nieuwe richting in ons denken over de verbinding tussen oud en nieuw. Daar leent dit jaarlijkse evenement zich bij uitstek voor. Daarin kunnen we net iets verder gaan dan we normaal zouden doen." Er kwamen in de Museumnacht ruim 1300 mensen over de vloer. Op grond van hun positieve reacties constateert de directeur dat het experiment geslaagd is. Birgit Büchner: "De keus voor een modejournalist en dus geen klassiek geschoolde rondleider illustreert dat we uit onze comfortzone willen komen, een andere taal willen spreken. We kunnen alleen maar vernieuwen door nieuwe mensen en nieuwe blikken op de collectie en het gebouw toe te laten."

Foto's: Les Adu

Agenda

Vrijdag 16 maart

Opening

Couture van modeontwerper Kasper Jongejan in "Inspired by Tolerance".
16.00 uur

Zondag 22 april
Vriendenochtend

In het kader van het 130 jarig bestaan.
11.00 uur

Dinsdag 26 april
Verjaardag 130 jaar Museum!

130 Jaar Museum Ons' Lieve Heer op Solder, vroege collectie en onthulling gevelsieraad.
17.00 uur

Zondag 28 oktober
Vriendenochtend

In het kader van de maand van het religieus erfgoed.
11.00 uur

Soldermissen 2018

4 maart, 1 april [Eerste Paasdag],
6 mei, 3 juni, 4 november en
2 december. Aanvang 11.00 uur

Met kinderen

Ons' Lieve Heersbeestje

op Solder Speurtocht voor kinderen in de leeftijd van 4 tot 10jr. door het museum. Kijk in de kastjes, wat voel je? Ruik je wat mensen aten in de 17de eeuw? Hoe werkt een orgel? Boekje: 1 euro

Feest! Weet wat je Viert

Audiotour voor oudere kinderen, uitleg over diverse feestdagen aan de hand van collectie in het museum. Gratis bij museumbezoek

Paasactiviteit

Kinderen kunnen in de educatieruimte paaseieren versieren.

Museumnacht award 2017

Voor programmering rondom Tolerantie

Wat niet iedereen weet, is dat er iedere museumnacht een N8-jury wordt samengesteld die de evenementen afaagt en beoordeelt. De N8-jury is een belangrijk onderdeel van de Museumnacht. Niet alleen omdat deze bestaat uit de jongeren waarvoor de Museumnacht in het leven is geroepen, maar ook om deze jongeren een directe stem te geven in de organisatie van de Museumnacht. Hierdoor vormt de N8-jury een belangrijke informerende tool voor musea wanneer het gaat om de ervaring van jongeren.

Waar de N8-jury met name op heeft gelet bij het beoordelen van de programmering was de link naar de vaste collectie, hoe vernieuwend het programma was, in hoeverre er aansluiting met de doelgroep was en tot slot de algehele sfeer en ervaring.

Met meer dan 50 concurrenten in de categorie middelgrote musea, was het dringen geblazen en we mogen

dus bijzonder trots zijn dat Museum Ons' Lieve Heer op Solder deze prijs gewonnen heeft. Een aantal lovende quotes van de N8-jury waren;

- Provocerende moderne werken stonden tussen oude attributen, heel tof om het contrast te zien omdat de moderne werken aan de haal gingen met traditionele Bijbelse verhalen.
- Het programma laat je nadenken over hoe tolerant wij in deze tijd nog zijn. Zijn wij minder of juist meer tolerant naar elkaar?
- Ons Lieve Heer op Solder schroomt niet de grenzen op te zoeken.
- Mijn beeld van deze locatie is positief veranderd door mijn bezoektijdens Museumnacht en ik denk dat er veel mensen een keer terug zullen gaan naar dit museum.

Aldus de N8-juryleden

Ja, ik geef een verjaardagscadeau aan Museum Ons' Lieve Heer op Solder.

€ 10,-

Een hoger bedrag, namelijk € _____,

Uw bijdrage is bestemd voor gevelsieraad van het museum. Zie ook www.opsolder.nl

Stuur deze bon op naar:

Museum Ons' Lieve Heer op Solder

Oudezijds Voorburgwal 38-40

1012 GD Amsterdam

Vrienden van Museum Amstelkring IBAN: NL69ABNA0542174804

Naam _____

e-mailadres _____

Digitale nieuwsbrief

Museum Ons' Lieve Heer op Solder stuurt vier keer per jaar een digitale nieuwsbrief. Wilt u de nieuwsbrief ontvangen? Ga dan naar www.opsolder.nl/nieuwsbrief of stuur een mail naar communicatie@opsolder.nl

ONS' LIEVE HEERLIJKHEID

Het museumcafé met het heerlijke uitzicht op de gracht, heeft een eigen naam gekregen, Ons' Lieve Heerlijkheid. Bij de koffie kunt u nu cakes en taartjes proeven van "de Firma Taart", een ambachtelijke Amsterdamse bakker die het nieuwe assortiment verzorgt.

AANRADER! Een rondleiding door het museum en daarna high tea in Ons' Lieve Heerlijkheid. Reserveren onslieveheerlijkheid@opsolder.nl

Colofon

Interviews: Bert van der Kruk
Eindredactie: Birgit Büchner
Ontwerp: Studio Berry Slok
Foto's: Museum Ons' Lieve Heer op Solder, tenzij anders vermeld

Overname van teksten of delen ervan is slechts toegestaan met bronvermelding en/of schriftelijke toestemming van het museum.

© Museum Ons' Lieve Heer op Solder

met dank aan:

AK amsterdams
fonds voor de
kunst

vfonds
investeert in
VREDE